

اسلام خود بنیاد (مکتب تفکیک)

گفت‌وگو با: جعفر سیدان

ایران، ش ۳۹۰۹، ۲/۲/۸۷

مکتب تفکیک یکی از دیدگاه‌های فکری دربارهٔ رابطهٔ دین از یک سو و عقل و علوم بشری از سوی دیگر است. مقصود اصلی در تفکیک این است که افکار بشری را از اقوال و حیانی جدا کنیم و وحی را مستقل مورد دقت قرار داده به محک تعقل بزنیم و وحی را باید با بررسی کامل و مقایسه و در نظر آوردن همه آنچه از راه وحی می‌رسد، تعبیر کرد. فقط زمانی می‌توانیم از توجیه عقلی خود استفاده نماییم که چیزی در وحی، آشکار را با عقل ناسازگار باشد. تفکیکی معتقد است پس از آن که به حکم عقل به این نتیجه رسید که وحی بهترین و بی‌خطاترین منبع است، پس همواره جایگاه تعلق و تفکر محفوظ خواهد ماند. در کل استفاده از وحی نزد تفکیکان و هم نزد اخباری‌ها و اصولی‌ها جدی و معتبر است. کسی که به وحی معتقد نیست می‌بایست با تعقل پیش رود و نباید حدس‌های خویش را به جای نتایج روشن عقلی بگیرد و پس از اعتقاد به وحی نیز جایگاه تعقل محفوظ خواهد ماند، اما از آنجا که منشأ وحی علم خداست، علم او وسیع‌تر و غیر قابل قیاس با علم بشر است. از نظر تفکیکی، معرفت، درک روشن که ادراک خود عقل باشد نه درک وهمی و ضمنی. عقل اساس همه چیز است و مقصود از عقل، همان درک بین و روشن است. پس اگر عقل به این نتیجه برسد که عالم خداوندی دارد که او نیز پیامبری را مبعوث فرموده و گفتار ایشان بی‌خطاست، ضمناً خواهد گفت که نباید از قول آنها غفلت ورزید. در بعضی موارد مانند مسأله معاد و دنیای قبل از این عالم، عقل دسترس به هیچ جایی ندارد و با توجه به محدود بودن شعاع عقل که به تصدیق عموم عقلا رسیده و خطاکاری آن که با توجه به اختلافات فراوان مشخص می‌شود، باید به وحی مراجعه کرد. خداوند قوانین خود را همان گونه که اراده می‌کند، وضع می‌کند و هیچ کس بر او ولایت ندارد. از این رو می‌تواند آن قوانین را نیز دگرگون کند. کسی که انسان را از هیچ بیافریند، می‌تواند به هم ریخته آن را دوباره و این بار طبق ضوابط آن عالم جمع کند، چنانچه یک بار آن را طبق شرایط دنیا آفرید.

بازتاب اندیشه ۹۸

۸۸

گزارش‌ها